

תמצית הש"ס

בכורות י"ב. – מ"א:

לפרטים- 0527692282

אלו בעלי חיים אינם כשרים לפדיון פטר חמור

לת"ק והיינו בן ננס, אין פודים בעגל או בחיה או בשחוטתה או בטריפה או בכלאים או בכוי, דילפינן שה שה מפסח, (אמנם א"צ זכר תמים ובן שנה, דכתיב "תפדה" ב"פ לרבות). ולר"א מותר לפדות בכלאים מפני שהוא שה, אבל לא בכוי מפני שהוא ספק.

בן פקועה - לר"מ הוא כשר לפדיון שהרי הוא שה גמור וטעון שחיטה. ולרבנן ששחיטת אמו מטהרתו, למר זוטרא אין פודים בו, ולרב אשי פודים בו.

נדמה - לר"א שאפשר לפדות בכלאים, אפשר לפדות גם בנדמה. ולת"ק ילה"ס אם פודים בנדמה. ומהא דמבואר בברייתא שרחל שילדה כמין עז ואביו שה, הרי הוא ככלאים מדרבנן, אין ראהי שא"א לפדות בנדמה, ד"ל דאירי במעשר וביש בו מקצת סימנים של אמו, וקמ"ל שאין לומדים מבכור לחייבו במעשר, אלא לומדים מקדשים לפוטרו.

פסולי המוקדשין אין פודים בהם, דהא כתיב בהו "כצבי וכאיל" ואין פודים בצבי ואיל, ואפי' לר"ש שמתיר פסולי המוקדשין בהנאה, ילפינן מקרא שאין פודים בהם.

י"ב: בהמת שביעית אין פודים בה פטר חמור ודאי, דכתיב "לאכלה" ולא לסחורה, אבל ספק פטר חמור, לר"י שהוא חייב בפדיון, אפשר לפדותו בבהמת שביעית, ולר"ש ספק פטר חמור פטור מפדיון. (בהמת שביעית חייבת במתנות אך פטורה מן הבכורה, דכתיב "לאכלה" ולא לשריפה ובכור סלקי אימורים לגבוה, ואף שעיסת שביעית חייבת בחלה אף שאי מיטמא אזלא לשריפה, מ"מ עיקרה לאכילה דאניה נשרפת א"כ נטמאת, וילפינן מדכתיב "לדורותיכם" שהאוכל מעיסת שביעית לפני שהורמה חלתה חייב מיתה).

הנותן את הפטר חמור לכהן אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפירש שה תחתיו, ואין לתת לכהן פטר חמור א"כ פודהו בפניו, משום שהוא חשוד להורות התר ולא לפדותו.

חיוב אחריות על פדיון פטר חמור - המפירש פדיון פטר חמור ומת, לר"א הבעלים חייבים באחריות, דכתיב "אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה", מה בכור אדם חייב באחריות אף בכור הבהמה חייב באחריות, (ומ"מ פטר חמור אסור בהנאה אף שבכור אדם מותר בהנאה, דכתיב "אך פדה תפדה" לפדיה הקשתיו ולא לדבר אחר). ולחכמים אינם חייבים באחריות, וכן העידו רבי יהושע ורבי צדוק.

ממתי זמן הפדיון - זמן ערכין כשעת הנדר, ואין ערך לפחות מבן ל' יום. ופדיון הבן לאחר ל' יום ואם פדאו בתוך ל' יום שיחול הפדיון לאחר ל' חל הפדיון, אבל אם אמר מעכשיו לא חל הפדיון. פדיון פטר חמור חל מיד, ולר"א שמקיש פטר חמור לבכור אדם מצוה לשהות עד ל' יום.

פטר חמור שמת אחרי הפרשת השה, לר"א צריכים לקוברו ומותר להנות מהטלה, ולחכמים א"צ לקוברו והטלה לכהן.

י"ג: פדיה או עריפה - לכתחילה מצוה לפדות פטר חמור, ואם לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו, דכתיב "ואם לא תפדה וערפתו". (מצות יעוד קודמת לפדיה, דכתיב "אשר לא יעדה והפדה". מצות יבום קודמת לחליצה, אמנם עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה, מצות חליצה קודמת. המקדיש בהמה טמאה לבדק הבית מצוה שהוא עצמו יפדנה, דכתיב "ואם לא יגאל ונמכר בערכך").

הלוקח עובר חמורו:

הא דנקט דיני פדיון פטר חמור בפרק קמא, אף שזה רק קדושת דמים, ורק בפרק שני נשנו דיני פדיון בהמה טהורה, אף שזה קדושת הגוף, הטעם הוא מפני שפטר חמור חביבא ליה, משום שזו מצות רק בחמורים לפי שסייעו להוציא את הביזה ממצרים. אי נמי לפי שהלכות פטר חמור מעטות מהלכות בכבור בהמה טהורה.

כהנים ולויים חייבים בבכורה, שלא נפטרו אלא מבכור אדם ומבכור בהמה טמאה.

בעלות עכו"ם פוטרת מן הבכורה, דכתיב "בישראל", ועל כן הקונה עובר של חמור העכו"ם, או המוכר לו את העובר של הפרה שלו אע"פ שאינו רשאי, והקונה בהמה בשותפות עם העכו"ם, והנותן לו בקבלה, פטור מן הבכורה.

איזה קנין מועיל בנכרי

ישראל שנתן מעות לנכרי עבור בהמתו, אע"פ שלא משך קנה, וחייבת בבכורה, דכתיב "או קנה מיד עמיתך" מיד עמיתך במשיכה אבל מיד נכרי בכסף.

וכן עכו"ם שנתן מעות לישראל עבור בהמתו, אע"פ שלא משך קנה, ופטורה מבכורה, דכתיב "וכי תמכרו ממכר לעמיתך" לעמיתך במשיכה הא לנכרי בכסף.

ואין לומר שמיד עמיתך א"א לקנות כלל, או שצריך גם כסף וגם משיכה, דאיכא ק"ו שאם ישראל יכול לקנות ממנו את גופו ובקנין אחד, (דכתיב "לרשת אחוזה" מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה), וכן עכו"ם יכול לקנות את גוף הישראל ובקנין אחד, (דכתיב "מכסף מקנתו"), כ"ש שיכול לקנות ממנו את ממנו, ובקנין אחד. ואין לומר שיועיל או מעות או משיכה, דכמו שב"עמיתך" מועיל רק קנין אחד כך גם בנכרי.

י"ג: אמימר סובר שמישיכה קונה בעכו"ם. הגמ' מבארת שאם אמימר סובר כר"ח שמדאורייתא בישראל מעות קונות ולא משיכה, ודורשים מ"לעמיתך" שבנכרי משיכה קונה. ואם אמימר סובר כר"ל

שמשִׁיכָה מוועילָה מדאורייתא, א"כ ה"ה בנכרי מוועילָה משיכָה, ומ"לעמיתך" לומדים שאין מחזירים אונאה לנכרי, ומ"אל תונו איש את אחיו" לומדים שגם בהקדש אין אונאה. אמנם למ"ד גזל עכו"ם מותר א"צ קרא שא"צ להחזיר לו אונאה, ובהכרח מ"ד זה סובר כר"ח.

קניית עבודה זרה מנכרי - הלוקח גרוטאות - חתיכות כסף מן העכו"ם, ומצא בהם עבודת כוכבים, מבואר בברייתא שאם משך ולא נתן מעות יכול להחזירם לנכרי, ואם נתן גם מעות יוליך הנאה לים המלח. ומבואר כאן שהקנין בנכרי הוא במשיכה, כאמימר. ולרב אושעיא דס"ל שהקנין בנכרי הוא בכסף, צ"ל דאייירי שקיבל עליו לדון בדיני ישראל ולפ"ז כוונת הברייתא שהכל תלוי אם נתן מעות או לא, וברישא יכול להחזיר את העבודת כוכבים משום מקח טעות, ובסיפא כיון שכבר נתן מעות היה עליו לבדוק ולכן לא הוי מקח טעות. ורבא סובר שגם בסיפא זה מקח טעות, אמנם בסיפא כיון שכבר נתן מעות מחזיר כעבודת כוכבים ביד ישראל ולכן זה אסור. ורב אשי מיישב שבאמת משיכה לא קונה, ולא נקט משיכה בסיפא אלא אגב רישא. ולרבינא גם ברישא קונה במשיכה דאייירי בקיבל עליו לדון בדיני ישראל, וכוונת הרישא שאם לא נתן מעות ולא משך יכול לחזור בו מדיבורו, וקמ"ל שאע"פ שבישראל החוזר בו מדברים יש בזה משום מחוסרי אמנה, בנכרים שהם עצמם לא עומדים בדיבורם אין בזה משום מחוסרי אמנה.

קדשים שנפל בהם מום

קדשים שנפל בהם מום לפני שהוקדשו ונפדו-

י"ד. חייבים בבכורה ובמתנות כיון שנפדו, אבל אם לא נפדו פטורים, דס"ל שקדושת דמים פוטרת מבכורה ומתנות.

מותרים בגיזה ובעבודה כיון שנפדו, אבל אם לא נפדו, אף אם נסבור שקדשי בדק הבית מותרים בגיזה ובעבודה, ודלא כרבי אלעזר, שאני הכא שזה קדשי מזבח, וגזרו חכמים לאסור בקדושת דמים אטו קדושת הגוף, (והגוזז והעובד בהם אינו לוקה. ט"ו:).

ולדם חלבם מותר, אף היכא שהעיבור היה לפני הפדיון, אבל היכא שגם הלידה היתה לפני הפדיון אסורים, (ונפדים תמימים, ומתפיסים לכל זבח שירצה).

י"ד: והשוחטם בחוץ פטור, (ואם היה מום בדוקין שבעין, השוחטם בחוץ חייב, לר"ע דס"ל שאם עלו לא ירדו. ט"ז:).

ואין עושים תמורה (אף לפני פדיונם) דכתיב "ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב", אם רע בטוב אין להמיר כ"ש טוב ברע, ובהכרח הכונה שטוב מעיקרו עושה תמורה ולא רע מעיקרו. ואמר רב נחמן (ט"ז:) שתמורתו לאחר פדיונו מתה, דאין להקריבה כיון שהיא באה מכח קדושה דחוויה, וא"א לפדותה כיון שלא אלימא למיתפס פדיונה, ואין נאכל במומו לבעלים, דאף שבכור ומעשר תמורתם וולדם נאכלים במומם לבעלים, שאני התם שאף הם הבכור ומעשר עצמם נאכלים במומם לבעלים, משא"כ קדשים שהם עצמם אינם נאכלים במומם לבעלים. וכן מבואר בברייתא שילפינן "מעלי הגרה... טמא" שתמורת פסולי המוקדשין מתה, (וחמש חטאות שמתות נלמדות מ"מפריסי הפרסה... טמא" ומהלכה למשה מסיני, לולא ההלמ"מ הו"א שתורעה, ולולא קרא הו"א שאם עבר ואל מהם אין בזה לאו. או שלומדים מהפסוק שגם פסולי המוקדשין שנפדו במיתה).

ולענין מעילה לפני פדיונם מועלים בהם, ולאחר פדיונם אין מועלים בהם. ט"ו:.

אם מתו יפדו, כדין קדשי בדק הבית שמתו. דס"ל לר"ש שקדשי בדק הבית שהוקדשו כשהם בעלי מומים נפדים, דכתיב "אותה", ולרבנן והיינו תנא דבי לוי שסובר שגם בעל מום מעיקרו או חיה ועוף טעונים

פדיון, ג"כ אם מתו יפדו, אמנם לר"ל דס"ל שקדשי מזבח אין בהם פדיון, אף אם הוקדשו לפני שנפל בהם מום לא יפדו.

אמנם בכור ומעשר שחלה עליהם קדושה אפ"ל במומם.

ולדות של קדשים בעלי מומין שפדו את האם לפני הלידה, אפשר לפדותם למרות שאין בהם מום, מפני שלא חלה עליהם קדושת הגוף, שלא יהיו חמורים מאמותיהם. אבל המקדש זכר לדמיו, קדוש קדושת הגוף ומקריבים אותו.

קדשים בעלי מום ששחטם בבמת יחיד בשעת התר הבמות חייב, דכתיב "לא תזבח לד' אלוקיך שור ושה" אם אינו ענין לבמה גדולה שהרי כבר נאמר שאסור להקריב שם בעלת מום, תנהו ענין לבמת יחיד. ואין לומר דקרא אתא למעוטי בכור או מעשר או תמורת קדשים או ולדות קדשים, שאף שהם קדושים אין להקריבם במומם, דהא בהדיא כתיב בהו שאין להקריבם, דכתיב בבכור "פסח או עור... לא תזבחנו" וילפינן מעשר העברה העברה מבכור, ותמורת קדשים ילפינן מ"והיה הוא ותמורתו" שכמו שאין מקריבים אותו במומו כך הדין בתמורתו, וולדות קדשים ילפינן מדכתיב "אשר יהיו לך, ונדררך", "אשר יהיו לך" אלא הולדות, ודינם כמו ב"נדרך" שאינם קריבים במומם.

קדשים שנפל בהם מום קבוע אחר שהוקדשו, (אף בהיה להם מום עובר לפני ההקדש), ונפדו-

ט"ו. אסורים בגיזה ובעבודה, דכתיב "ואכלת" ולא לכלבך, (ומ"תזבח בשר" לומדים תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב, וי"א שלומדים "תזבח ואכלת" אין לך בהם התר אכילה אלא משעת זביחה ואילך, ולדבריו אפשר לפדותם ולהאכילם לכלבים). והגוזז והעובד אף לאחר פדיונם לוקה.

פטורים מבכורה וממתנות, דכתיב בהו "כצבי וכאיל" לומר שהם פטורים מבכורה כצבי ופטורים ממתנות כאיל, ומ"מ חלבם אסור ונוהג בהם איסור אותו ואת בנו, ד"אך" חילק, ולרבא חלבו נלמד מ"דמו לא תאכל" שהרי דמו פשיטא שאסור, והא דלא כתיב חלב להדיא, הטעם הוא כדי שלא נאמר שלפחות לא יהא בו כרת בגלל שהוקש לחיה).

ט"ו: ולדם וחלבם אסור אף מה שנולד או נחלב לאחר פדיונם, ואמר רב הונא שצריך לכנוס את הולדות לכיפה עד שימותו, דאין להקריבם כיון שהם באו מקדושה דחוויה, ואין לפדותם כיון דלא אלימי למיתפס פדיונם, וי"א שסמוך לפדיון אמם מתפיסים לשם קדושת זבח שהאם קדושה בו (ולא לשם זבח אחר, דיליף בשעריך בשעריך מבכור), ואין הפדיון מועיל שמה יגדל מהם עדרים עדרים. אמנם ולד שגם עיבורו היה אחרי הפדיון מותר, שהרי הוקשו לצבי ואיל. ואם נולדו לפני הפדיון יש בהם קדושה, (דכתיב "זכר" לרבות ולד, ו"נקיבה" לרבות תמורה, בתמימים, ומי"א זכר אַם נקיבה" מרבים ולד ותמורה של בעלי מומין), י"א שהם קריבים, וי"א שצריכים לרעות.

והשוחטם בחוץ חייב.

ועושים תמורה.

ולענין מעילה לפני פדיונם מועלים בהם, ולאחר פדיונם אין מועלין בהם.

ואם מתו יקברו.

דברי הגמ' ט"ז. שולבו לעיל.

ט"ז: חיוב בכורה בנכסי צאן ברזל-

המקבל צאן ברזל מנכרי, הולדות פטורים מבכורה, אבל ולדות הולדות חייבים. לאב"י איירי דווקא כשהנכרי קיבל על עצמו אונס וזולא, אבל בלא קיבל הם ברשות ישראל וחייבים בבכורה, ועל אופן זה שנינו

שאינן מקבלים צאן ברזל מישראל מפני שזה ריבית, דאם הם ברשות הנותן זה לא ריבית אלא שבח. ולרובא איירי שהנכרי לא קיבל אחריות אונסא וזולא, ומ"מ פטור מבכורה כיון שהנכרי יכול לתפוס את הבהמה או את ולדותיה אם לא יתן לו מעות, חשיב יד עכו"ם באמצע, דפטור מן הבכורה.

ואם העמיד את הולדות תחת האמהות שאם ימותו יטול אותם הנכרי, גם הולדות פטורים. ולענין ולדי הולדות לרב הונא חייבים, ולרב יהודה רק ולדי ולדי ולדות חייבים. ולרשב"ג הולדות פטורים אפי' עד ' דורות, מפני שהנכרי יכול לגבות מהם.

רחל שילדה כמין עז, או עז שילדה כמין רחל, פטורה מן הבכורה, דכתיב "אך בכור שור" שיהא הוא שור ובכורו שור, ואם יש בו מקצת סימנים של אמו חייב בבכורה.

דין בעל חי שאין אמו מאותו מין

י"ז. איתא בברייתא שרחל בת עז או עז בת רחל, ר"מ מחייב וחכמים פוטרים. רבא אומר שאין לבאר דאיירי ברחל שילדה מין עז ואביו תיש, ונחלקו לענין אותו ואת בנו אי חוששים לזרע האב או לא, דא"כ ליפלגו בעלמא. אלא איירי ברחל בת רחל בת עז, ונחלקו לענין בכורה אי אזלינן בתר האם ואין לו דין נדמה, או דאזלינן בתר אם האם ויש לו דין נדמה, (ומ"מ לענין שעיר ראש חודש לכו"ע בעינן בן שעירה, דכתיב "אחד" המיוחד ובא מששת ימי בראשית, ונדמה בדור הראשון פסול גם לשאר הקרבנות, דכתיב "או עז" פרט לנדמה). עוד י"ל דאיירי ברחל בת עז בת רחל, ונחלקו אי אמרינן חזרה שיות למקומה או לא. עוד י"ל דאיירי שיש בו מקצת סימנים של אמו, ונחלקו אי בעינן שיהיה ראשו ורובו דומה לאמו (כדעת ר"ש) או לא.

ולענין כלאים לכו"ע אין לוקין על שה שאינו מיוחד לדורותיו, וכן אינו כשר לתכלת, וכן אין צמרו מטמא בנגעים, דבכל אלו הוקש צמר לפשתים, מה פשתן לא נשתנה אף צמר לא נשתנה.

הדלה את הגפן ע"ג תאנה יינו פסול לנסכים, דכתיב "זבח ונסכים" מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו. רבינא שואל שא"כ אף המדלה פשתן ע"ג היגא הוי שינוי, וא"כ למה אמרנו שפשתן אין בו שינוי. וענה רב אשי דשאני התם שלא נשתנה ריחו.

כבשים שצמרם קשה כגון עז בת רחל פטורים מראשית הגז, דכתיב "ומגז כבשי יתחמם".

אם אפשר לצמצם

י"ז: לריה"ג אפשר לצמצם בידי שמים, וכ"ש בידי אדם. ולחכמים בידי שמים א"א לצמצם, והגמ' מסתפקת אם לרבנן אפשר לצמצם בידי אדם, ומסקנת הגמ' (י"ח). שאף בידי אדם א"א לצמצם, כדמצינו שהרוג שנמצא באמצע בין ב' עירות, לר"א כל אחת מביאה עגלה, ולחכמים יביאו בשותפות, ומבואר שא"א לצמצם אף בידי אדם, דאל"כ יביאו שתיים אי "קרובה" משמע אפי' קרובות, או שלא יביאו כלל אי בעינן "קרובה" ולא קרובות. (ובברייתא אחרת מבואר שלת"ק אין מביאין עגלה ערופה, ולר"א מביאים ב' עגלות, ונחלקו אי "קרובה" ואפי' קרובות, או "קרובה" ולא קרובות, וס"ל לר"א כריה"ג שאפשר לצמצם בידי שמים וכ"ש בידי אדם).

חוט של סיקרא שבמזבח היה כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. הגמ' אומרת שאם גם בידי אדם א"א לצמצם, א"כ אם היה נותנו באמצע היה שייך שיתן עליונים למטה או תחתונים למעלה, וצ"ל שעשו חוט רחב מעט.

ומה שמצינו שהקב"ה ציווה על מידות הכלים והמזבח אין ראייה שאפשר לצמצם בידי אדם, ד"ל שהציווי הוא לעשות מה שאפשר.

ומה שמצינו שתנור שחילקהו לשני חלקים שווים, שניהם טמאים מפני שא"א לצמצם, שאני כלי חרס שא"א לצמצם מפני שיש בו גומות.

י"ח. רחל שלא ביכרה וילדה ב' זכרים ויצאו ב' ראשיהם כאחד-

לריה"ג נותן שניהם לכהן דכתיב "הזכרים לד' ". ולחכמים א"א לצמצם, ויתן רק אחד לכהן. ור"ט סבר בתחילה שהכהן יקח לעצמו את היפה, מפני שהבריא יוצא ראשון, וחזר בו ר"ט. ולר"ע משמנים ביניהם, והיינו שהשומן מוטל ביניהם ואומרים הבעלים לבכור שיביא ראייה שזהו הבכור ויטול.

והשני ירעה עד שיסתאב, וחייב במתנות זרוע ולחיים, דהמתנות הם של הכהן ממה נפשך (ואין הטעם משום שלא תשתכח תורת בכור), ורבי יוסי פוטר, דס"ל שעשו חכמים את הכהן כזוכה וכאילו מכרו לישראל במזומו ולקח במקומו את השני, ובכור שמכרו כהן לישראל פטור ממתנות.

ואם מת אחד מהם, לר"ט יחלוקו כיון שאין יודעים מי יצא ראשון, ולר"ע המוציא מחבירו עליו הראיה. הגמ' (י"ח): אומרת שלכו"ע שניים שהפקידו בהמה אצל רועה ואחת ממה ואין ידוע של מי, הרועה מניח ביניהם ומסתלק, ומאידיך אחד שהפקיד אצל בעה"ב והניחה בעדרו ומתה בהמה מעדרו, המוציא מחבירו עליו הראיה, והמחלוקת היא כשנולדו בחצר בעה"ב, והרועה כהן, דר"ט ס"ל שבעה"ב מקנה לרועה זכות בחצרו דניחא ליה דליתעביד מצוה בממוניה, ור"ע ס"ל שאין בעה"ב מקנה לרועה זכות בחצירו כיון שיש לו בזה פסידא.

ואם ביכרה וילדה זכר ונקיבה, אין הכהן מקבל כלום.

חיוב מתנות כשיש ספק-

במקרה הנ"ל שנולדו שניים יחד ויש ספק מי הבכור, לת"ק חייב במתנות, ולרבי יוסי פטור מהטעם הנ"ל, אבל ספק בכור שאין החליפין שלו ביד כהן חייב במתנות גם לרבי יוסי.

י"ח: ספק מעשר חייב במתנות אף לר"מ שפוטר לעיל בספק בכור, דשם חייב ממ"נ, וכאן לא שייך טעם זה.

חיוב בכורה בשתי רחלים שילדו

ילדו ב' זכרים ושתיהן מבכרות, שניהם לכהן, ואם ילדו זכר ונקיבה, הזכר לכהן.

ילדו ב' זכרים ונקיבה, או היכא שרחל שאינה מבכרת ורחל מבכרת ילדו ב' זכרים, לר"ט הכהן בורר לו את היפה וחזר בו ר"ט, ולר"ע משמנים ביניהם והכהן נוטל כחשו, ואין אומרים שזו שילדה ולד אחד, או שזו שכבר ילדה לפני כן, ילדה את המשובח. והשני ירעה עד שיסתאב, לת"ק הוא חייב במתנות, ורבי יוסי פוטר. ואם מת אחד מהם, לר"ט יחלוקו, ולר"ע המוציא מחבירו עליו הראיה.

ילדו ב' נקבות וזכר, או ב' נקבות וב' זכרים, או שרחל מבכרת ורחל שאינה מבכרת ילדו זכר ונקיבה, אין הכהן מקבל כלום.

י"ט: ולד שנולד אחרי יוצא דופן, לר"ט שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במזומם לבעלים, דמספקא ליה אם בכור לדבר אחד להם ולא ללידה הוי בכור. ולר"ע בכור לדבר אחד לא הוי בכור, וממילא הראשון אינו בכור מפני שאינו פטר רחם, והשני אינו בכור מפני שקדמו אחר, וכדלהלן.

איזה ولد קדוש בבכורה – מדכתיב "זכר" ממעטים נקיבה. ומדכתיב "בכור" ממעטים ולד שיצא אחרי יוצא דופן (וזהו פרט הצריך לכלל דלא נימא שאע"פ שאינו בכור הוא קדוש), ומדכתיב "פטר רחם" ממעטים יוצא דופן (וזהו כלל הצריך לפרט, ואינו כלל ופרט, דהתם הפרט ממעט מהכלל, וכאן הפרט מפרש את הכלל), אבל זה שיצאה נקיבה לפניו ממעטים אותו מ"בכור", דבכור לדבר אחד לא הוי בכור. ולרבינא ממעטים מ"פטר רחם" זכר שיצאה נקיבה לפניו, וא"א למעטו מ"בכור" משום שבכור לדבר אחד הוי בכור, והגמ' שואלת על רבינא א"כ למה אם יצאה נקיבה דרך דופן ואח"כ זכר דרך רחם אינו קדוש, והרי הוא בכור לרחם ובכור לזכרים, אלא מחוורתא כדאביי.

הלוקח בהמה:

הלוקח בהמה מהעכו"ם ואין יודע אם ביכרה

י"ט: שיטת רבי ישמעאל שאם העז היא בת שנתה, או ברחל בת שתיים, או בפרה וחמור בנות שלש, יתן את הולד לכהן, מכאן ואילך הוי ספק בכור, ולרבי יוסי רבי יהודה בחמורה השיעור הוא ד' שנים. הגמ' שואלת למה אחרי זמנים אלו לא אומרים שכיון שרוב הבהמות מתעברות ויולדות בתוך שנתם, א"כ הולד ודאי אינו בכור. רבא מבאר שרבי ישמעאל סובר כר"מ דחייש למיעוטא, (אבל לרבנן לא רק ברובא דאיתא קמן, כגון בתשע חנויות, הולכים אחרי הרוב, אלא גם ברובא דליתא קמן הולכים אחרי הרוב, כדמצינו שקטן וקטנה מייבמים, משום שרוב קטנים אינם סריסים ורוב קטנות אינן איילוניות, וחולקים בזה על ר"מ שסובר שאין מייבמים שמא תימצא איילוניית או שמא ימצא סריס, ונמצאו פוגעים בערוה, ואין חולצים משום דבפרשת חליצה כתיב "איש" ומקשינן אשה לאיש). ורבינא אומר שגם רבנן מודים שברוב שאינו תלוי במעשה אין הולכים אחרי הרוב.

שיטת ר"ע שכיון שהבהמה נפטרת מבכורה אף בטינוף בבהמה דקה, או בשליא בגסה, (ובאשה בשפיר ושליא), ממילא כל מקום שאין ידוע שלא ביכרה הולד יאכל במומו לבעלים. (טינוף היינו מתי שאומרים רועי צלתא שנעצר רחמה, ולשמואל זה דומה לבועות דם, וצריך להראות דבר זה לרועה חכם. כ"א:).

ב. הגמ' מבארת שרבי ישמעאל מודה שטינוף פוטר, והמחלוקת היא אם חוששים לטינוף או לא. ואף לרבא שרבי ישמעאל חייש למיעוטא כר"מ, לקולא אין חוששים למיעוט. או דנימא שאף לקולא חוששים למיעוט, ונחלקו אם המטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנתה או לא.

רבי יהושע (בברייתא) אומר שקיבל מרבתינו כנ"ל בשם ר"ע, אולם הוא עצמו סובר שעז שטינפה בת ששה יולדת בתוך שנתה, ורחל שטינפה בת שנתה יולדת בתוך שתיים. הגמ' מבארת שרבי יהושע אינה סובר כזעירי שאמר שאין בהמה מקבלת זכר על ל' יום אחרי הטינוף, ולדבריו אם התחילה לטנף בתחילת חודש שביעי ולא טינפה לפני כן אינה יכולה ללדת בתוך שנתה. או שרבי יהושע סובר כזעירי, ונחלקו אם הבהמה יכולה ללדת למקוטעין. או שלכו"ע אינה יולדת למקוטעין, ונחלקו אם אומרים שמקצת היום ככולו או לא.

ב: המחלוקת בין ר"ע לרבי יהושע היא אם חלב פוטר כיון שרוב בהמות אינם חולבות אא"כ יולדות, או שחוששים למיעוטא שחולבות בלי לידה. ולפי זה צ"ל שרבי יהושע לא חושש למיעוטא, כדמצינו שרבי יהושע פוטר מיבום מי שהלך עם אשתו למדה"ו ומת בלא בנים, ולא חוששים שחמותו ילדה את, כיון שאומרים סמוך מחצה נקיבות

למיעוט מפילות ואין כאן בן קיימא זכר, ולא חיישין למיעוטא. וכן מבואר בברייתא שזו מחלוקתם.

האם שייך שעז וילדיה שנולדו בתוך שנה יכנסו לבדם לדיר למעשר בהמה –

עז שילדה שלש בנות בעיבור אחד, וכל אחת מהם הולידה שלשה בתוך שנה, נכנסים לדיר להתעשר. הגמ' אומרת שבאמת מספיק ששתיים ילדו שתיים כדי להגיע לעשר, ונקט שלש כיון שאחת ודאי צריכה ללדת שלש. אך אין לומר שהאם חזרה וילדה בתוך שנתה, דאף אם מטנפת חוזרת ויולדת בתוך שנה, יולדת אינה חוזרת ויולדת בתוך שנה.

כ"א. ואיתא בברייתא שר"ש חולק במשהו על המ"ד הראשון, הגמ' מבארת שנחלקו בדברי זעירי הנ"ל, או שנחלקו אם יולדת למקוטעין, או שנחלקו אם מקצת היום ככולו, או שנחלקו אם מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר.

כ"א: ובאמת בברייתא אחרת מבואר שר"ש סובר שמחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר, דילפינן מבכור בגז"ש העברה העברה. ולא ילפינן מבנין אב אף שמעשר דומה לבכור במה שאין להם פדיון והם קדושים במומם ואין תמורתם קריבה, מ"מ אפשר ללמוד מעשר מקדשים לפי ששניהם נוהגים רק בפשוט ואף בנקיבות וצריכים להקדישם ואינם ממתנות כהונה.

הלוקח בהמה מישראל ואינו יודע אם ביכרה – לרב הוי בכור ודאי, דאם ביכרה היה המוכר משתבח בזה. ולשמואל הוי ספק בכור, דסבר המוכר שקנאה לשחיטה. ולריו"ח הוי ודאי חולין, דאם לא ביכרה היה המוכר מודיעו כדי להצילו מאיסור. וממה שלגבי איסור שחיטת אותו ואת בנו סומכים על מה שהמוכר לא הודיעו אין ראייה לבכור, דשם מוטל על המוכר להודיע, וכאן המצוה מוטלת על הלוקח.

כ"ב. בהמה גסה ששפעה חררת דם פטורה מן הבכורה, מפני שזה ולד מעליא, אמנם אין החררת דם מטמאה לא במגע ולא במשא משום שהבשר בטל ברוב דם וגנונים שיוצאים עמו, (וכמו שאמר ר"ש שאם יש שליא בבית הבית טהור, מפני שהולד נמוק ובטל ברוב לפני שיצא. ולת"ק הבית טמא, מפני שאין שליא בלא ולד), ומ"מ צריך לקבור את החררת דם, כדי לפרסם שהאם נפטרה מן הבכורה.

גודל ראש העובר שטמא בפתחת הקבר – אין הנפלים מטמאים בפתחת הרחם אם נולדו בבית אחר, אא"כ ראשם גדול כפיקה של צמר. לר"מ כפיקה של שתי, ולר"י כפיקה של ערב, ולר"א רבי צדוק מטמא משיראו טפופיות, והיינו כפרידה שכורעת להטיל מימיה ומתוך כריעתה רחמה נפתח הרבה ונראית פיקה בתוך פיקה. וריו"ח אמר שבאשה מטמא כפיקה של שתי, ובבהמה כפיקה של ערב.

גוש הבא מבית הפרס או מארץ העמים, שיעורו לטמא הוא כפיקה גדולה של סקאין, שזה בגודל חותם המרצופין, ואותו חותם ישנו בצד העליון של מגופת חבית הלחמית.

הקונה ציר מעם הארץ צריך להשיקו במים שמא הוא נטמא ממגע עם הארץ, והשקה מועילה אם המים הם הרוב, ואם הציר הוא הרוב, הציר אינו מקבל טומאה, ומיעוט המים בטלים ברוב. רבי ירמיה אומר שאין להכניס ציר כזה לקדירה, משום שאז המים יצטרפו למים שבקדירה ומצא מין את מינו וניעור. אבל לאביי כיון שבטלה הטומאה לא אמרינן חוזר וניעור. (ואיתא להלן כ"ג: שאין לערב במים בציר אפי' כל שהוא מים, מפני שנחשדו עמי הארץ לערב מים בציר שלהם. י"מ שהכונה שנחשדו לערב עד מחצה מים, וממילא הוי פלגא ופלגא ולא בטל. וי"מ שכיון שטומאת עם הארץ דרבנן לא גזרו אלא ברוב ולא בפלגא ופלגא).

כ"ב: מתי אומרים בטומאה חוזר וניעור-

סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאין חולין טהורים, לחכמים התרומה מתבטלת בחולין, וצריך לאוכלם כשהם יבשים או קליות או ללושם במי פירות או לחלק לעיסות של פחות מכביצה כדי שהטמאה לא תטמא את הטהורה. ולר"א ירים סאה אחת ויניחה לירקב מפני שתולים שהיא התרומה הטמאה, ומ"מ צריך לאוכלם כשהם יבשים וכו' כמו לחכמים, שמא יביא קב חולין טמאים ויבטלם בקב ומשהו מהתערובת, ולא ידע שאין כאן ביטול מפני שהחולין הטמאים יצטרפו למשהו מהתרומה הטמאה, ומצא מין את מינו וניעור. הגמ' מבארת שגם לאביי הנ"ל אומרים כאן חוזר וניעור, דטומאה מעוררת טומאה, אף אם טהרה אינה מעוררת טומאה.

כ"ג: אפר פרה שנתערב בסתם אפר, אם רובו אפר פרה הוא מטמא, ואם רובו סתם אפר, אינו מטמא. הגמ' אומרת שלרבי ירמיה שאומרים בטומאה חוזר וניעור מוכרחים לומר שיטמא במשא כיון שודאי נשא את הטומאה, ורק במגע לא יטמא מפני שתולים שנגע ברוב הטהור. וכן מה שגבילה בטילה בשחוטה צ"ל שאינה מטמאה במגע אבל מטמאה במשא. ומה שמצינו שבהמה ששפעה חררת דם אינה מטמאה אף במשא, צ"ל שאין הטעם משום ביטול ברוב, אלא משום דהוי **טומאה סרוחה שאינה ראויה לגר**, וס"ל כבר פדא שרק טומאה קלה טומאת מגע מטמאה כל זמן שהיא ראויה לכלב, (דכתיב "לא תאכלו כל נבילה לגר"), ודלא כריו"ח דס"ל שטמאה טומאה חמורה כל זמן שהיא ראויה לכלב, (וקרא אתי למעוטי סרוחה מעיקרא, ולבר פדא סרוחה מעיקרא הוי כעפר בעלמא, וא"צ קרא למעטה, וחררת דם צריך להגיע בה לביטול, משום שהיתה ראויה מעיקרא אגב האם).

כ"ג: חשש בכורה במניקה- לרשב"ג הקונה בהמה מניקה מהעכו"ם, ודאי כבר הבכירה, וכן מי שבא לעדרו ורואה שבהמותיו מניקות, ודאי אלו היונקים מהמבכירות הם הבכורות, ולא חוששים שיונקים מבהמה שאינה אמם. ובברייתא איתא שרבנן חולקים על רשב"ג וסוברים שיש לחוש שהבהמה מרחמת אע"פ שאינה יולדת, וממילא הנולד מבהמה שהניקה הוא ספק בכור. והלכה כרשב"ג.

כ"ד: הגמ' מסתפקת בדעת רשב"ג האם בהמה שאינה מבכירה יש לחוש שהיא מניקה מי שאינו בנה, או לא. ונ"מ אם לוקה על איסור אותו ואת בנו כששחט את הבהמה ואת מי שהיא מניקה. וכן נ"מ היכא שראה חזיר כרוך אחר רחל, שהרחל פטורה מהבכורה מפני שאם לא ביכרה לא היתה מניקה ולד שאינו שלה, והולד אסור באכילה עד יבוא אליה ויורה צדק, משום שכשהיא יולדת ילה"ס אם היא מניקה ולד של אחרת, וספק זה הוא אפי' כשהולד אינו ממין האם, (ולרבנן דברייתא אף במינה יש להסתפק אם הוי בכור). אמנם זה פשוט שכשיש לה ולד שלה לא תלך להניק ולד של בהמה אחרת.

תלישת שער בבכור או ביו"ט

לרבי יוסי בן המשולם מותר להזיז את השער של הבכור לצורך השחיטה ולא אמרינן שהוא גוזז את הבכור, וכן מותר לתלוש את השער של מקום החתך, כדי שלא יפסול את השחיטה משום פסול חלדה, ובלבד שלא יזיזו ממקומו, (לר"ל מותר לתלוש רק ביד ולא בכלי), וכן מותר לכתחילה לתלוש את השער כדי לראות בו מום.

רב פסק כרבי יוסי בן המשולם, והגמ' מבארת שאין טעם ההתר משום דהוי דבר שאינו מתכוון לתלוש אלא מושכו לכאן ולכאן ואם נתלש נתלש, שהרי רב סובר כר"י שדבר שאינו מתכוון אסור (ולר"ש דבר שאין מתכוון מותר, היכא דלא הוי פסיק רישיה שהמלאכה תיעשה, כגון להדק מסוכרייתא דזנייתא דהוי פס"י שיסחוט), אלא הטעם הוא

שתלישה אינה בכלל "לא תגוז", ומ"מ אף ביו"ט בבהמת חולין מותר לעשות כן, דהוי עוקר דבר מגידולו כלאחר יד. ומה שמצינו שהתולש כנף חייב משום גוזז, שאני התם דהוי אורחיה, (והקוטם כנף חייב משום מחתך, והממרט כנף חייב משום ממחק).

כ"ה: ורבי יוסי בן המשולם סובר כרב (ללישנא קמא) דדבר שאין מתכוון אסור, ומה שמצינו שלדעתו מותר לגזוז במספרים שתי שערות של פרה אדומה שעיקרם אדום וסופם שחור, שאני פרה אדומה שהיא קדשי בדק הבית שכל איסורם בגיזה ועבודה הוא מדרבנן, ופרה אדומה כיון דלא שכיחא לא גזרו בה חכמים, (אבל אין לומר שפרה אין בה איסור גיזה, דהא כתיב "לא תעבוד ולא תגוז" לאסור שור בגיזה וצאן בעבודה). ולא אומרים שיחלל אותה ויגזוז ויחזור ויקדישה, מפני שדמיה יקרים, ואף ששמואל אמר ששוה מנה שחיללו על שו"פ מחולל, זה רק בדיעבד). וללישנא בתרא רבי יוסי בן המשולם סובר שדבר שאינו מתכוון מותר, ודלא כרב.

דין צמר של קרבנות

כ"ה: שער של בכור בעל מום שנשר, שיטת ר"י שעקביא בן מהללאל מתיר להנות ממנו לאחר שחיטה וחכמים אוסרים. ושיטת רבי יוסי שבשחטו מותר לכו"ע, ורק במת הבכור חכמים אוסרים. ואם הצמר היה מדולדל, (לר"ל היינו שעיקרו הפוך כלפי ראשו שהוא מקופל ושני ראשיו נראים בחוץ, ולרבי נתן בר אושעיא היינו שאינו שוה לגובה שאר הגיזה. כ"ו:), אינו מותר אלא מה שנראה כחלק מהגיזה.

לר"ל איירי בבכור שהתירו מומחה, והמחלוקת היא אם חוששים שיבוא לשהות את הבכור כדי שיישר השער, ובינתיים יבוא לידי גיזה ועבודה, אבל אם לא התירו מומחה אסור לכו"ע.

איתא בברייתא שלת"ק בעלי מומין אוסרים בכל שהם, ולרבי יוסי יבוקר.

רבא מבאר דאיירי בגיזה, והכונה שגיזת בכור בעל מום שנתערבה בגיזת תמימין, לת"ק אוסרים בכל שהן, והיינו כר"י שבשחטו רבנן אוסרים את הגיזה, ולרבי יוסי יבוקר אם התירו מומחה או לא.

ולרבי חייא בר אבא המחלוקת היא כשבדק ולא מצא, שרבי יוסי סובר כר"מ שמקום שנאבדה בו טומאה, המקום טמא עד שימצאו את הטומאה, ות"ק היינו רבנן שמתירים אם חפר עד שהגיע לסלע או לקרקע בתולה - קשה שלא נעבדה, וכמו שבטומאה תולים שבאו עורב או עכבר ונטלוהו, כך כאן תולים שהמום עבר, (ורב אסי סובר שבמום אין לתלות שהוא עבר).

ולרב אסי המחלוקת היא כשבדק ומצא, שרבי יוסי סובר כרבי ששדה שנאבד בה קבר ונמצא בה קבר אנו תולים שהקבר שנמצא הוא זה שאבד, ות"ק סובר כרשב"ג שצריך לבדוק את כל השדה, כיון שמצויים מומים בשוורים אגב דמנגחי אהדדי. ורבי חייא בר אבא סובר שרק בשדה מצוי שקברו בה עוד מת, אבל במום אין תולים שהיה בה עוד מום.

כ"ו: צמר שנתלש מבכור אסור בהנאה אף אם נולד בו אח"כ מום, ולר"ל ה"ה אם היה בו מום ועדיין לא התירו מומחה, ואם כבר התירו מומחה, דעת ת"ק שבין במת בין בשחטו עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרים, ולר"י במת אסור לכו"ע, ורק בשחטו עקביא מתיר, ולרבי יוסי בשחטו מותר לכו"ע, ורק במת חכמים אוסרים. והלכה כר"י, ולדבריו לרבנן צמר המדולדל בבכור ונשחט הבכור, צמר שנראה כשאר הגיזה מותר, וצמר שניכר שנתלש מחיים אסור.

התולש צמר מעולה תמימה אסור בהנאה, וצמר שנתלש מעצמו, אם נתלש מחטאת ואשם מותר בהנאה, דאין לחוש שישהו את הבהמה

כדי להנות מהצמור, כיון דלכפרה קאתו, ובככור ומעשר אסור בהנאה דחיישינן לשהיה, ובעולה ילה"ס אם חוששים לשהיה כיון דעיקרה לאו לכפרה, או דלא חיישינן כיון שעולה מכפרת על עשה.

עד כמה:

דיני נתינת הבכור לכהן ואכילתו

מתי נותנים את הבכור לכהן – לת"ק דקה נותן אחר ל' יום, ובגסה נ' יום, דכתיב "בכור בניך תתן לי, כן תעשה לשורך לצאנך" הוסיף לך הכתוב עשיה אחרת בשורך, ונמסר השיעור לחכמים. ולרבי יוסי בדקה ימותין ג' חודשים, מפני שטיפולה מרובה, כיון ששיניה דקות.

אם בתוך אותו הזמן אמר הכהן שיתנהו לו, לא יתנהו, מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות, אבל אם הוא בעל מום והכהן רוצה לאוכלו, יתנהו לו, וכן בזמן המקדש אם הכהן רוצה להקריבו בתוך הזמן, יתנהו לו.

דיני כהן המסייע בבית הגרנות – כהנים המסייעים בבית הרועים או בבית המטבחיים, או כהנים לויים ועניים המסייעים בבית הגרנות, אין נותנים להם תרומה ומעשר בשכרם, ועליהם הכתוב אומר "שחתם ברית הלוי", ועונשם מיתה דכתיב "ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו, ורצו חכמים לקנוס את הבעלים לחזור ולהפריש, ולא עשו כך שמא יבואו להפריש מתבואה זו על תבואה שחייבת מדינא. אמנם הבעלים יכולים לקבל טובת הנאה מהבעלים, וכגון שישראל יתן סלע לישראל אחר כדי שיתן את התרומה לבן בתו שהוא כהן, אבל אם הנותן עצמו כהן אסור. וזרוע לחיים וקובה כיון שקדושתם קדושת דמים אין לתתם בטובת הנאה, שמא יחשוב שפקעה מהם הקדושה וינהג בהם כחולין.

כ"ז: דיני תרומת חו"ל – תרומת חו"ל אין בה משום כהן המסייע בבית הגרנות, ואפשר לבטלה ברוב, ומותר לאכול ורק אח"כ להפריש. ואינה אסורה לטמא אלא באכילה, ודווקא למי שהטומאה יוצאה מגופו, ועל כן נדה מפרישה חלה וכהן קטן אוכל אותה, ואם אין כהן קטן תשרוף את החלה, ותחזור ותפריש חלה כדי שלא תשתכח תורת חלה, ואת החלה השניה יכול לאוכלה גם כהן שהוא גדול. וטמא מת או שרץ, י"א שיכולים לטבול ולאוכל מיד בתרומת חול, אמנם להלכה צריך הערב שמש.

כ"ז: זמן אכילת הבכור – מצוה לאכול את הבכור בתוך שנתו, בין בתם בין בבעל מום. רב לומד דין זה מדכתיב "לפני ד' אלוקיך תאכלנו שנה בשנה", והיינו שנה ממתו שנוולד, ד"שנה בשנה" היינו שנה שנכנסת בחברתה, ומה שהבכור נאכל לפני ימים ולילה רב לומד ממהקש לחזה ושוק של שלמים, ואם תאמר שהכונה לחזה ושוק של תודה, הא כתיב "לך יהיה" הוסיף לך הכתוב והיה אחרת בככור. ודבי רב לומדים מ"שנה בשנה" שהבכור נאכל לפני ימים ולילה, והכונה "שנה בשנה" יום אחד בשנה זו ויום אחד בשנה זו, ומה שמונים שנה ממתו שנוולד דבי רב לומדים מקדשים, דכתיב בהו "כבש בן שנתו".

כ"ח: אין להשהות בכור שנפל בו מום אלא עד י"ב חודש, ואם נפל בו מום לאחר שנתו, מדינא אינו רשאי לקיימו אפי' שעה אחת, ומפני השבת אבידה אמרו שיכול לקיימו ל' יום, ואם נולד בו מום ט"ו יום לפני סוף השנה, משלימים לו ט"ו יום לאחר שנתו, אבל אין נותנים לו ל' יום שלימים לאחר שנתו.

שחיטת בכור ללא ראית מומחה – בכור שנשחט ורק אח"כ ראה מומחה שנפל בו מום קבוע, אם המום הוא בדוקין שבעין אסור לכו"ע, מפני שיש מהם שמשנתנים לאחר מיתה, (אמנם יש שאין משנתנים, ואם יש עדים שזה לא השתנה סומכים עליהם), ואם המום הוא בגוף, ר"י מתיר לאוכלו, ור"מ אסור גזירה אטו דוקין שבעין.

דין דיין שטעה ונטילת שכר לדון ולהורות

כ"ח: מי שאינו מומחה שראה בכור ונשחט הבכור על פיו, יקבר (ואי איירי בדוקין שבעין זה נכון לכו"ע), וישלם מביתו רביע לדקה מפני שטורח גידולה מרובה, ומחצה לגסה.

דיין שטעה – דיין שחייב את הזכאי או זיכה את החייב, או שטימא את הטהור או שטיהר את הטמא, מה שעשה עשוי, וישלם מביתו, ואם היה מומחה לבי"ד פטור. לר"מ דדאין דינא דגרמי ישלם בכל גוונא, ולמאן דלא דאין דינא דגרמי חייב רק בחייב את הזכאי ונשא ונתן ביד, או שזיכה את החייב והיה לו משכון ונטלו הימנו, או שטימא את הטהור והגיע שרץ בטהרות, או שטיהר את הטמא ועירבם עם פירותיו.

מעשה בפרה שניטלה הרחם שלה והאכילה ר"ט לכלבים, וחכמים שביבנה אמרו שהיא מותרת, שהרי באלכסנדראי של מצרים עושים כך בשביל שלא תלד, וחשב ר"ט שהוא חייב לשלם, ואמר לו ר"ע שלא הפסיד מפני שאם טעה בדבר משנה חוזר, ועוד שהוא דיין מומחה לבי"ד.

כ"ט: הנוטל שכר לראות את הבכורות אין שוחטין על פיו שמא התיר מומחה שנתנו לו שכר, אא"כ הוא מומחה כאילא שביבנה, שהתירו לו חכמים ליטול ד' איסרות לבהמה דקה, ובבהמה גסה דנפיש טירחיה התירו לו ליטול ו' איסרות. ומותר לו ליטול שכר בין בנמצא בעל מום, משום שהתירו, ובין בנמצא תם, כדי שלא יאמרו שאמר שהוא בעל מום כדי ליטול שכר. ואם אמר שהוא תם אסור לו ליטול שכר כשיבואו לשאול עליו בפעם השניה, ולכן אין חשש שיאמרו שבפעם הראשונה אמר שהוא תם כדי ליטול שכר פעמיים.

כהן שבא לראות בכור והיה צריך להטמא בדרך לשם, (והיינו שנכנס לבית הפרס שיכול להכנס לשם ע"י שינפח בפיו, או שנכנס לבית הפרס שנידש, או שהוצרך להטמא בשאר טומאות שאינו מוזהר מלהטמא בהם), מאכילו ומשקהו וסכו. ואם היה זקן, מוכיבו על החמור. ובכולם נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה שהתבטל ממנה.

הנוטל שכר לדון, דיניו בטלים. וכן הנוטל שכר להעיד עדויותיו בטלות. וכן הנוטל שכר להזות ולקדש – לערב אפר חטאת במים חיים, המים והאפר פסולים, (אך אם נטל שכר על ההבאה והמילוי מותר, ולכן המקדש בשכר זה מקודשת אע"פ שהוא ישראל), דכתיב "ראה לימדתי אתכם... כאשר ציוני ד' אלוקי" מה אני בחינם אף אתם בחינם. ואם לא מצא בחינים ילמד בשכר, דכתיב "אמת קנה", אך לא יאמר שכיון שלמדה בשכר ילמדה גם לאחרים בשכר, דכתיב "אמת קנה" ואל תמכור.

דין חשוד לדברים מסוימים

כ"ט: מה מותר לקנות מחשוד על הבכורה – החשוד על הבכורות כגון שהוא חשוד להטיל בהם מום, אין לקנות ממנו בשר צבאים מפני שזה דומה לבשר עגל, וכן אין לקנות ממנו עורות שאינם מעובדים, אבל מעובדים מותר כיון שבככור אינו טורח שמא יפסידוהו רבנו, ור"א מתיר לקנות ממנו עורות של נקיבה, ולת"ק אסור שמא יחתוך את זכרותו ויאמר שאכלוהו עכברים, (ולר"א זה ניכר). ואין לקנות ממנו

צמר מלובן מצואתו, וכ"ש צמר מלוכלך, אבל מותר לקנות ממנו צמר טווי ובגדים מפני שלא היה טורח בכורו.

מה מותר לקנות מחשוד על השביעית - החשוד על השביעית אין לקנות ממנו פשתן, אפי' הוא סרק - כתוש ומתוקן במסרק. אבל מותר לקנות ממנו פשתן טווי ואפי' תיכי שרשרות שעושים לפני הטויה.

מה מותר לקנות מהחשוד למכור תרומה בתורת חולין - החשוד למכור תרומה בתורת חולין, לר"י אסור לקנות ממנו אפי' מים ומלח, ולר"ש דבר שיש בו זיקה לתרומה, כגון קרבי דגים שמערבים בהם שמן זית, אסור לקנות ממנו. ומעשה בשוחט שהיה חשוד למכור חלב הכליות שעל הירך בחזקת חלב טהור, וקנס אותו רבא שלא ימכור אפי' אגוזים, והיינו כר"ש, וס"ל שר"ש קנס בכל דבר שיש בו שייכות לאיסור, והיה נותן אגוזים לילדים כדי שייביאו לו את חלב הכליות, אבל לר"י אסור אפי' מים ומלח.

ל. מתי חשוד לדבר אחד הוא חשוד גם לדבר אחר - החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשרות, דשביעית לא בעי חומה, ומעשר כיון דבעי חומה חמור יותר בעיניו. לל"ק ר"י שבמקומו היתה שביעית חמורה, חולק וסובר שהחשוד על השביעית חשוד גם על המעשר. ולל"ב ר"מ חולק וסובר שהחשוד על המעשר חשוד גם על השביעית, דס"ל שהחשוד לדבר אחד נעשה חשוד לכל התורה, (ונחלקו בעם הארץ שקיבל עליו דברי חברות ונחשד לדבר אחד, שלר"מ נחשד לכל התורה, ולחכמים נחשד רק לאותו דבר. וגר אפי' נחשד לדבר אחד נעשה חשוד לכל התורה, והרי הוא כישראל מומר, ונ"מ שקידושו קידושו).

החשוד על המעשרות אינו חשוד על השביעית, דמעשר יש לו פדיון, ושביעית כיון שאין לה פדיון היא חמורה בעיניו. והחשוד על המעשרות ועל השביעית הוא חשוד גם על טהרות, דהחשוד בדאורייתא כ"ש שהוא חשוד בדרבנן. ויש חשוד על הטהרות ואינו חשוד על המעשר והשביעית, והיינו כשבביתו בצינעא נהג מעשר ושביעית, אבל בסתמא החשוד על הטהרות חשוד גם על השביעית, וי"א שרק אם היה חשוד על טהרות ושביעית וקיבל על עצמו להזהר בהם, וחזר להיות חשוד לאחד מהם, דבזה חזר להיות חשוד לשניהם.

החשוד על דבר לא דנו ולא מעידו.

קבלת חברות

ל: המקבל הכל חוץ מדבר אחד, כגון במקבל דברי חברות, או עכו"ם המקבל דברי תורה, או כהן או לוי שבאו לקבל דברי כהונה ולויה, חוץ מדבר אחד, אין מקבלים אותו. ולרבי יוסי ברבי יהודה עכו"ם שלא קיבל אפי' דקדוק אחד מדברי סופרים אין מקבלים אותו.

לת"ק אם ראינוהו שנהג בזה בביתו מקבלים אותו ואח"כ מלמדים אותו, ואם לאו מלמדים ואח"כ מקבלים, ולרשב"י בכל גוונא מקבלים והוא לומד כדרכו והולך.

מקבלים לכנפים - נט"י לפני אכילה ולפני נגיעה בתרומה, ואח"כ מקבלים לטהרות, ואפשר לקבל רק לכנפים, אבל א"א לקבל לטהרות ולא לכנפים.

לב"ש למשקין מקבלים אותו ל' יום, ולכסות י"ב חודש, ולב"ה אף לכסות ל' יום.

צריך לקבל חברות בפני ג' חברים, ובימי בנו של רבי חנינא בן אנטיגוס אמרו שגם ת"ח צריך ג' חברים, שמיום שחרב ביהמ"ק נהגו כהנים סלסול בעצמם שאין מוסרים את הטהרות לכל אדם, ולאבא שאול ת"ח א"צ ג' חברים, וגם אפשר לקבל בפניו. זקן ויושב בישיבה א"צ ג'

חברים. בניו ובני ביתו של מי שקיבל חברות, לת"ק א"צ ג' חברים, ולרשב"י גם הם צריכים ג' חברים, מפני שצריכים קבלה חזקה יותר.

חבר שמת אשתו ובניו הרי הם בחזקתם. וכן חצר שמוכרים בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתפסל.

אשת או בת עם הארץ שנישאת לחבר, וכן עבדו של ע"ה שנמכר לחבר, צריכים לקבל דברי חברות, אבל אשת או בת חבר שנישאת לע"ה, וכן עבדו של חבר שנמכר לע"ה, לת"ק א"צ לקבל דברי חברות, ולר"מ צריכים לקבל דברי חברות.

ל"א. מי שקיבל חברות וחזר בו, לר"מ אין מקבלים אותו לעולם, ולר"י אם חזר בו בפרהסיא מקבלים אותו. וי"א שדעת ר"י שאם חזר בו בצינעא מקבלים אותו. ודעת ר"ש וריב"ק שבין בצינעא בין בפרהסיא מקבלים אותם, שנא' "שובו בנים שובבים", וריו"ח פסק כדבריהם.

חבר שנעשה גובה מס מטעם המלך, דוחין אותו מחבירותו, ואם פירש, בתחילה אמרו שאין מקבלים אותו, וחזרו לומר שמקבלים אותו.

באלו דברים חכם יכול לפסוק לעצמו - אין אדם רואה בכורות עצמו, והיינו ביחיד מומחה, אבל בשלשה מותר (כדמצינו שאם מיאנה או חלצה בפני חכם מותר לו לישאנה מפני שהיה שם ב"ד), אבל בקדשים ומעשרות וטהרות יכול לפסוק לעצמו, מפני שיכול להשאל על הקדשים, ולהטיל מום בכל בהמותיו, ולאכול טומאות בימי טומאתו.

כל פסולי המוקדשין:

ל"א: כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר, וזה כוונת הפסוק "אגורה באהלך עולמים", וכן הא דכתיב "וחכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים".

מכירת קדשים

כל פסולי המוקדשין התירו חכמים שיהיו נמכרים ונשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא, ועי"ז ההקדש מרויח בדמי פדיונם. אמנם בכור אינו נמכר באיטליז אלא בבית, ומותר לשקול מנה כנגד מנה.

מעשר אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תם ולא בעל מום, אמנם מעשר בהמה של יתומים התירו למוכרו. לאביי מוכרו בהבלעה משום השבת אבידה, אבל של גדול אין למוכרו אף בהבלעה, דאף דתנן שהלוקח לולב מחבירו בשביעית יתן לו את האתרוג במתנה, מפני שאסור לקנות אתרוג בשביעית, שאני הכא דמוכחא מילתא מחמת המחיר. ולרבא מעשר בהמה של יתומים מותר למוכרו בלא הבלעה, ומעשר בהמה של גדול ששחטו, מבליעו בעורו ובחלבו ובגידיו ובקרניו, דכתיב "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל", ואיסור גאולה הוא מחיים, שהרי תמורה הוא עושה רק מחיים, ולאחר שחיטה איסור גאולתו הוא מדרבנן אטו מחיים, ולא גזרו אלא בדבר הנישום, וביתמי לא גזרו. ורב שמואל בר רב יצחק סובר כרבא שמותר למוכר מעשר בהמה של יתומים בלי הבלעה, דכתיב "רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר כברכת ד' אלוקיך", ומבואר שיש דבר שברכתו דווקא לאחר שחיטה, והיינו מעשר בהמה.

ל"ב. בהמה גסה של מעשר אפשר להבליע מכירתה בעצמות, אבל בגסה לא, ולל"ב אף בגסה הדבר תלוי במנהג המקום אם עושים מהעצמות כלים.

לרב ולריו"ח לומדים דין זה מגז"ש לא יגאל לא יגאל מחרמים. רב נחמן בר יצחק מוכיח שזו גז"ש מופנה, דאל"כ איכא למיפרך מה לחרמים שכן חלים על הכל. הגמ' אומרת שא"א ללמוד חרמים ממעשר, דמה למעשר שכן קדוש לפניו ולאחריו אם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי. ואין ללמוד מבכור, דמה לבכור שכן קדושתו מרחם, אך יש ללמוד העברה העברה מבכור, ואין לפרוך כנ"ל, משום ש"והעברת" מיותר. ואין ללמוד איסור מכירת בכור מחרמים, כיון ש"לא יגאל" דבכור אינו מופנה, דעדיף ללמוד גאולה מגאולה מאשר גאולה מפדיה, (אמנם היכא דליכא דדמי ליה לומדים גם בדלא דמי, כגון "ושב הכהן" "ובא הכהן"). ואין לומדים בכור העברה העברה ממעשר, כיון שבכור נתמעט מדכתיב בחרמים "הוא", ועדיף למעט בכור שלא נאמר בו לשון גאולה אלא לשון פדיה.

לרבא לומדים מעשר בהמה מ"לא יגאל" דחרמים, דאם אינו ענין לגופיה (דאם הם בבית בעלים הרי הם הקדש וא"א לפדותם, דכתיב "כל חרם קודש קדשים הוא לד'"), ואם הם בבית הכהן הרי הם חולין ויכול הכהן למוכרם למי שיצא, דכתיב "כל חרם בישראל לך יהיה"), תנהו ענין למעשר, ועדיף ללמוד מעשר מאשר בכור, מפני שבשניהם נאמר לשון גאולה, ובבכור נאמר לשון פדיה.

ל"ב: לרב אשי "לא יגאל" דמעשר היינו לא ימכר, דכתיב "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש לא יגאל", ואיירי מחיים שזה הזמן שהוא עושה תמורה, ואם מחיים דאלימא קדושתו למיתפס פדיונו אינו נפדה, כ"ש שלאחר שחיטה דלא אלים למיתפס פדיונו אינו נפדה, ובהכרח "לא יגאל" היינו לא ימכר. והא דלא כתיב להדיא "לא ימכר", כדי שלא נאמר שרק למוכרו אסור, אבל לפדותו מותר מפני שדמיו להקדש, קמ"ל שאינו נמכר ואינו נגאל.

ל"ג, אכילת בכור בעל מום - לב"ש אין נמנים על הבכור אלא חבורה שכולה כהנים, דכתיב "ובשרם יהיה לך". ולב"ה אפי' זרים, וקרא איירי בתם, ובבעל מום כתיב "הטמא והטהור יחדיו", ואם טמא שאינו אוכל קדשים קלים מותר בבכור, כ"ש שזר מותר, ואין לפרוך מה לטמא שהותר מכללו בעבודת ציבור, דבאכילה לא הותר מכללו. ור"ע סובר שלב"ה אפי' עכו"ם יכול להמנות לאוכלו, דכתיב "כצבי וכאיל". ולענין נדה, לב"ש אינה אוכלת בכור בעל מום, דכתיב "ובשרם יהיה לך", ו"הטמא והטהור" איירי היכא שאין הטומאה יוצאת מגופו, כדמצינו לענין פסח שבא בטומאה שאינו נאכל למי שהטומאה יוצאת מגופו (זבים ומצורעים וזבות ויולדות). ולב"ה נדה יכולה לאכול בכור בעל מום, דכיון דכתיב הכא "הטמא" בסתמא, אין להחמיר כשהטומאה יוצאה מגופו, ושאינו פסח דכתיב התם "טמא לנפש".

מתי אסור להפשיט את עור הבהמה דרך הרגלים - ביו"ט אסור, משום טירחה שאינה צריכה. ובבכור אסור, והיינו לב"ש שאוסרים להאכילו לנדות דס"ל דבקדושתו הוא, וכיון שאינו רוצה שיחתך העור הוא חותך את הבשר ואיכא בזיון קדשים. ובפסולי המוקדשין אסור, ואין לומר שזה כב"ש הנ"ל, ד"ל שב"ש החמירו רק בבכור שקדושתו מרחם, אלא היינו לרבי אלעזר בר"ש שסובר שהמפריש ב' חטאות ואחת מהן לאחריות ונפל מום באחת, אפי' אם נזרק דם התמימה כשבשר הבעלת מום בקדירה אסורה דבקדושתה קיימא, (ולת"ק אם נשחטה לפני זריקת דם התמימה מותרת). ואין להעמיד בכור כראבר"ש, ד"ל שדווקא בפסולי המוקדשין מחמיר, דאלימי למיתפס פדיונם. ואף שראבר"ש מודה שפסולי המוקדשין נמכרים באיטליז ונשקלים בליטרא, הכא ליכא רווח מפני שמשביח בעור אבל פוגם בבשר. וי"מ שטעם האיסור להפשיט פסולי המוקדשין משום שנראה כעבודה בקדשים, וי"מ משום גזירה שמא יגדל מהם עדרים עדרים.

ל"ג: הקזת דם לבכור - בכור שאחזו דם, לר"י אין להקזי לו דם אפי' אם מת. ולר"מ מותר להקזי לו דם במקום שאין עושה בו מום, ולחכמים מותר אף במקום שעושה מום, ואם עשה מום אין לשוחטו על מום זה. ולר"ש מותר להקזי אף שעושה בו מום, (דדבר דשאין מתכוון מותר. ל"ד.), והוא נשחט על אותו המום, והלכה כר"ש.

חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, לר"א אם היא מגולה צריך לכסותה, ואם היא במקום שאינו משומר יצניענה. ולרבי יהושע יגלנה וינחנה במקום שאינו משומר, ולר"ג לא יגע בה.

הגמ' אומרת שאין ראייה מחבית לבכור או איפכא, דגילוי חבית קל מבכור, לפי שזה רק גרמא, ומאיך חבית חמורה מבכור, דשמא יבוא אליהו ויטהרה, אבל בבכור יש להתיר שמא ימות. ועוד י"ל שר"מ לומד שאין לעשות בו מום מ"כל מום לא יהיה בו", ולרבנן כיון דכתיב "תמים יהיה לרצון" מותר, (ור"מ לומד משם להתיר להטיל מום בפסולי המוקדשין לאחר פדיונם, דהו"א לאוסרם כיון דאסירי בגיזה ועבודה, קמ"ל. ורבנן לומדים מ"כל מום לא יהיה בו" שאסור אף לגרום מום, שלא יביא דבילה ובצק ויניחנה על האוון כדי שיבוא כלב ויאכלנה).

וכן מצינו שריו"ח אמר שאף שנחלקו בבכור מוידים שאסור לחמץ מנחות שנתחמצו, דכתיב "לא תאפה חמץ" וכתוב "לא תיעשה חמץ". וכן אסור לסרס בהמה מסורסת, דכתיב "ומעור וכתות ונתוק וכרות", אם על כורת חייב כ"ש שחייב בנותק, אלא קרא אתא לחייב נותק אחר כורת.

ל"ד. וכן בחבית נחלקו בקראי, דכתיב "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי", לרבי יהושע איירי דווקא בטהורה שהיא ראויה לך, ולר"א איירי אף בתלויה, דחשיבא ראויה שמא יבוא אליה ויטהרנה. ואין לומר שנחלקו אם דורשים מסורת שזה לשון יחיד, או מקרא שקורים "תרומותי" לשון רבים. שהרי ר"א סובר יש אם למסורת, ודריש "בבגדו בה" כיון שבגד בה שוב אינו יכול למוכרה, ור"ע סובר יש אם למקרא, ודריש בביגדו בה" כיון שפירס טליתו עליה שוב אינו יכול למוכרה.

דיני בכור בעל מום

ל"ד: האם קונסים מטיל מום בבכור וקוצץ בהרת - שיטת ר"א שהמטיל מום בבכור אסור לשוחטו אפי' אם יפול בו מום אחר, אמנם הקוצץ בהרתו אם נולד בו נגע אחר ונטהר ממנו הרי הוא טהור, (וילה"ס היכא שהוא חתן ופרח בו נגע אחר, דבעלמא נותנים לחתן ז' ימים לו ולא יצטליתו ולכסותו, וכן ברגל נותנים כל ימי הרגל, וי"ל שבאופן זה נטהר מיד כשיש נגע אחר, או שרק כשנטהר מהנגע החדש נטהר. תיקו. ובהרת שנקצצה מעצמה הרי הוא טהור), דלא קניס ר"א אלא בממונו ולא בגופו, כיון שבגופו לא יחזור ויעשה כך מפני שעד שפרח בו נגע אחר ונטהר הרי הוא נפסד במה שקצץ. ולחכמים המטיל מום בבכור, מותר לשוחטו אם נולד בו מום אחר, אבל הקוצץ בהרת אינו נטהר אא"כ פרח בהרת בכולו או שנתמעטה מכגריס לפני שקצצה, דבכל מקום קונסים אותו להפסיד מה שרצה להרויח, במום שהתכוון להתיר ע"י אותו מום, וקנסוהו רק לגבי אותו מום, ובבהרת רצה לטהר עצמו ע"י הקציצה, וקנסוהו שהקציצה לא תטהר אותו.

קנס לבנו אחריו - ילה"ס אם המוכר עבדו לעכו"ם שקנסו אותו לפדותו, אם קנסו בנו אחריו או לא. וכן ילה"ס במכוון מלאכת דבר האבד למועד שאסרו לו לעשות מלאכה זו במועד, אם קנסו בנו אחריו או לא. ובבכור ג"כ ילה"ס היכא שהטיל בו מום אם קנסו בנו אחריו, דאף אם בעבד קונסים שאני התם דכל יומא מפקע ליה ממצות, ואף

אם במועד לא קונסים, י"ל שבבכור הקנס הוא על הממון. ורבי זירא הוכיח שהקנס הוא רק עליו, ממה ששדה שזיבלה בשביעית רק לו אסור לזרועה במוצאי שביעית אבל לבנו מותר, (ובנטל קוצים בשביעית מותר גם לו). והמטמא טהרות של חבירו, קנסוהו רבנן שישלם אע"פ שהזק שאינו ניכר לאו שמיה הזק, אבל את בנו לא קנסו.

ל"ה. המטיל מום בבכור שלא בכונה מותר לשחוט מחמת מום זה, בין בעכו"ם (וכמעשה דקסדור, שהתירו כשהטיל מום בלא כוונה להתיר ואסרו כשנתכוון להתיר, ואין חוששים דאתי למיחלף בגדול) בין בישראל (וכמעשה דתינוקות, ולא חיישינן דאתי למיסרך).

נכרי שאמר לו ישראל שהבכור אינו מותר אא"כ היה בו מום, והטיל בו הנכרי מום, הבכור מותר. ואם אמר לנכרי שאינו מותר אא"כ נעשה בו מום, לרב קטינא אסור, דהוי כאומר שיעשה בו מום, ולרבא גם בזה מותר.

המטיל מום בבכור בכונה להתירו, אפי' בגרמא אסור, אבל המטיל שלא בכונה, אפי' במסיח לפי תומו שסיפרו לקסדור לפי תומום שאם יפול בו מום יהיה מותר, מותר.

בכור שרדף אחרי אדם, ובעט בו האדם בשעת רדיפה ועשה בו מום, מותר לשוחטו. ואם בעט אחרי הרדיפה, לל"ק אסור, ולל"ב מותר משום שנזכר בצערו.

מותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם. לל"ק בגדי שהתחיל להוולד מותר להטיל מום באזנו, ובשה מותר בשפתיו, אבל אה"כ יצא רוב ראשו ואסור, וי"א שאף שה באזניו מותר, ד"ל שיצא דרך צדעיו.

מום הנראה רק כשהבכור פותח פיו לצעוק, ולא כשפותח פיו לאכול, הוי מום, כדתנן שאם נפגמו או נגממו החניכיים החציונות, או שנעקרו הפנימיות, הוי מום.

מי נאמן לומר שהמום לא נעשה בידי אדם

מומים הנעשים בידי אדם, רועי ישראל נאמנים לומר שלא נעשו בידי אדם, אבל רועי כהנים אינם נאמנים. נחלקו ריו"ח ורבי אלעזר אם רועי ישראל שרועים בבית כהנים נאמנים, אבל רועי ישראל בבית כהנים אינם נאמנים, או איפכא. ולרשב"ג כהן נאמן על של חבירו ולא על שלו. ולר"מ החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, לדעה הראשונה בא לאסור רועים כהנים בבהמה של ישראל, ולדעה השניה בא לומר שבכור בבית כהן אין נאמנים להעיד עליו מבני ביתו ואפי' עשרה, וכשיטת רבי יוסי, אבל ת"ק סובר כרבי יהושע בן קפוסאי צריך דווקא שניים מן השוק, ולרשב"ג אפי' בנו ובתו נאמנים. לרב נחמן הלכה כרשב"ג, ומ"מ אשתו אינה נאמנת מפני שאשתו כגופו, וכן הלכה. ולרבא הלכה כרבי יוסי, ואף שרבא אמר שאם הבעלים עומד בחוץ ונכנס הבכור שלם ויצא בעל מום מעידים עליו להתירו, איירי שגם בניו ובנותיו בחוץ, וקמ"ל דלא חיישינן לחשדא שהרועה עצמו הטיל בו מום.

ל"ה: ספק בכור שנולד בבית ישראל, לרבי יהושע בן קפוסאי צריך שניים מן השוק להעיד עליו, ולרב נחמן אפי' הבעלים מעידים עליו, דאל"כ ספק בכור לר"מ אין מי שנאמן להעיד עליו, שהרי לר"מ יש חיוב מתנות כהונה אפי' בספק בכור שחליפיו ביד כהן, (ורבי יוסי פוטר), ומבואר שרק כהנים חשודים להטיל מום בבכור, ולא ישראלים. (וממעשר אין ראייה, דשם הבעל"ן נאמן מיגו שהיה מטיל מום בכל העדר לפני המעשר).

לר"מ שכהנים חשודים להטיל מום, אין לפוסלם לכל התורה משום דס"ל שהחשוד לדבר אחד חשוד לכל התורה, דהא להדיא כתיב "ועל

פיהם יהיה כל ריב וכל נגע", דרך המוחזק לחשוד פסול ולא בחשש בלבד.

ל"ו. עד מפי עד כשר לעדות בכור, דעד מפי עד כשר לעדות שהאשה כשרה לה.

נאמנות הפה שאסר במום בבכור - טלה שלא ידענו שהוא בכור, ובא הכהן ואמר שהוא בכור ויש בו מום, נאמן, דהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואף שכבר למדנו שאשה נאמנת לומר שהיא היתה אשת איש ונתגרשה, קמ"ל שאף שכאן היה חייב לומר שהוא בכור כדי להראות את המום מ"מ מותר, משום שהיה יכול להטיל בו מום ניכר ולאוכלו בלי להראותו. ואף דלא אמרינן מה לי לשקר במקום עדים, (כדמצינו שאם הבעלים אמר לשוכר של החמור שלא ילך דרך נהר פקוד מפני שיש שם מים, והלך משם ומת החמור, אינו נאמן לומר שלא היו שם מים, במיגו שהיה אומר שהלך בדרך אחרת, דהוי מיגו במקום עדים דאנן סהדי שתמיד יש שם מים), הכא דאינו אלא חשש בלבד איכא מיגו.

כהן חבר אינו נאמן על מום בבכור, ורבי יהושע אמר בתחילה שנאמן וחזר בו.

ל"ז: נאמנות במילתא דעבידא לגלויי - הכהן נאמן לומר שהראה את הבכור לחכם, ופסק לו שהוא בעל מום, אם יש לו עדים שלא הוא הטיל את המום. הגמ' אומרת שאין מדין זה ראייה שכל מידי דעביד לגלויי לא משקרי אינשי, ד"ל שהטעם הוא מפני שאינו חשוד לאכול קדשים תמימים בחוץ. אמנם רב יהודה אמר בשם רב שהכהן נאמן לומר שהירשאל נתן לו את הבכור במזמו ויא"צ להביא עדים שמאיליו נפל בו, כיון דעביד לגלויי. וכן הלכה. ואין לחוש למעשה שכהן ניסה להסתיר מרפרם שהוא נתנו לו בלא מום, מפני שהיה זה כהן חצוף, ואין לחוש לכך. ואין להקשות על דין זה מהא דתנן שמי שאמר למי שאינו נאמן על המעשרות שיקנה ממני שהוא נאמן או שהוא מעשר אינו נאמן, אף דעביד לגלויי. דשאני התם שיכול להשתמט ולומר שבעיניו הוא כן נאמן. ומאיך מהא דאיתא התם שאם שלחו לאיש מסוים נאמן, אין ראייה דנאמן במילתא דעביד לגלויי, דהתם כיון שאיכא תובע שכיון ששלחו לאדם מסוים סבר דודאי יתבענו, ומירתת. ורב ירמיה בר אבא אמר שרב לא אמר כנ"ל, אלא אמר שהירשאל נאמן לומר שהוא נתן את הבכור לכהן במזמו, וקמ"ל שאף אם הוא מעיד שנתנו בזמן שהיה קטן ועכשיו הוא גדול נאמן, ולא אמרינן דלא קים ליה.

ראית בכור של ישראל - אין רואים בכור של ישראל אא"כ יש כהן עימו, משום שהירשאל חשוד שיאכלנו ולא יתנו לכהן, אמנם בכור שרוע, שודאי היה המום משעת לידתו, יכול הכהן להתירו לישראל, דכיון שהקפיד הישראל לשאול אף שידוע שזה מום, א"כ חזינן שמקפיד אפי' על כבודו של חכם, וא"כ כ"ש שלא יטול מזמונו של כהן.

מומי מעשר והיינו בספק מעשר שאין לו תקנה אלא במום, הכל נאמנים עליהם, כיון שבידו להטיל מום בכל העדר. ואין הטעם שהיה יכול להטיל מום בבהמה זו בלבד, דמנין לו שיהיה בה ספק, ואינו יכול להוציאה עשירית, דכתיב "לא יבקר בן טוב לרע".

מי יכול להתיר מומי בכור - מומין מובהקים כגון בכור שנסמית עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו, לת"ק ישחט על פי ג' בני הכנסת שאינם חכמים, והיינו דווקא כשאין מומחה, וכן הדין בחו"ל, אבל מומין שאין מובהקים אף בחו"ל צריכים מומחה. ולרבי יוסי אפי' כ"ג דיינים אינם יכולים להתיר מום מובהק, אלא רק מומחה. ורב חייא בר עמרם פסק כת"ק.

ל"ח. התרת נדרים בשלשה במקום שאין חכם, ולרבי יוסי צריך שאחד מהם יהיה חכם.

דבר שנמכר ונתברר אח"כ שהוא אסור - המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור, או שנודע שלא הראהו לחכם, או המוכר פירות ונמצאו טבלים, או יין ונמצא יין נסך, או ששחט פרה ומכרה ונודע שהיא טריפה, אם לא אכלום, בבכור שנשחט יקבר, ובטריפה יחזירו לו, והוא יחזיר להם את הדמים, וכן אם כבר אכלום יחזיר להם את הדמים. וטריפה שמכרה לעכו"ם או נתנוה לכלבים, ישלמו לו לפי שווי טריפה. ולרשב"א דברים שהנפש קצה בהם (-נבילות וטריפות שקצים ורמשים) יחזיר, אבל דברים שאין הנפש קצה בהם (-בכורות טבלי ויין נסך) ינכה להם את הדמים. הגמ' מבארת שבסתמא גם לרשב"א אינו מנכה, שהרי לא הפסיד המוכר כלום, אלא איירי שאכל את מקום המום, שהיה יכול להראותו לחכם, ובטבלים מנכה לפי שהיה יכול לתקנם, וביין נסך איירי בתערובת, וס"ל כרשב"ג שאם נתערב יכול למוכרו לנכרי חוץ מזמי יין נסך שבו.

חלון שלא נעשה בידי אדם, שיעורו להעביר טומאה מבית לבית כמלוא מקדח גדול של לשכה, שהוא כפונדיון האיטלקי כסלע נירונית וכמלוא נקב של עול.

ל"ח. טומאת כלי חרס וכלי שטף - כלי חרס אם נטמא תוכו נטמא גבו, ואם נטמא גבו לא נטמא תוכו, וכלי שטף, בטומאה דאורייתא אף אם נטמא תוכו נטמא גבו, ובטומאת משקין דרבנן אם נטמא תוכו נטמא גבו, ואם נטמא גבו לא נטמא תוכו ואגנו ואזנו וידי, דמדרבנן משקה מטמא כלי גזירה אטו משקה זב וזבה, ולא נתנו לו חכמים דין כלי שטף דעלמא, כדי שיהיה הכר שלא ישרפו על טומאה דרבנן תוך אינו מקבל טומאה דאורייתא, דבעינן דומיא דשק דמיטלטל מלא וריקן, אך אם הוא ראוי למדרס הוא מקבל טומאה מדאורייתא, ואם נטמא תוכו נטמא גבו, ואם נטמא גבו במשקין נטמא תוכו, וזבה לא עשו חכמים הכר, כיון שכבר עשו הכר ביש לו תוך.

המשך המומין המתירים לשחוט בכור

מומין שבעין - הריס של העין שניקב או שנסדק או שנפגם, או שהיה בעין דק (שחור משוקע או לבן צף אבל לא לבן צף או שחור משוקע), או תבלול (שיוצא מהלבן דרך הסירה העיגול שמסביב העיגול השחור ונכנס בשחור, אבל איפכא לא דאין מומין בלבן כיון שזה רק שומן העין, דכתיב "יצא מחלב עינימו" אינו אלא חלב העין, ולרבי מאיר בשני המקרים הוי מום, ד"תבלול" היינו דבר המבלבל את העין), או חלזון נחש, או עינב, או חוררו קבוע (לר"י היינו ששהה שמונים יום, ולרבי חנינא בן אנטיגנוס צריך לבודקו ג"פ בתוך השמונים יום, בהפרשים שווים בין הפעמים, ולר"מ היינו ששהה ארבעים יום), או מים הקבועים (לר"י היינו שאכל לח והיינו אדר וחצי ניסן, ואח"כ אלול וחצי תשרי יבש, של גשמים, שזו דרך רפואתו, ויילה"ס אם צריך להאכיל לח בזמן הלח ויבש בזמן היבש, או לח ויבש בזמן הלח), ומאכילים אותו כגרוגרת (ויילה"ס אם הכונה כגרוגרת בסעודה ראשונה שבכל יום או בכל סעודה, ואת"ל בסעודה ראשונה ילה"ס אי דווקא קודם אכילה שזה מועיל כסם לרפואה, או גם לאחר אכילה, קודם שתיה משום שזה מועיל כמו שעורים, או אף לאחר שתיה. מותר או אף קשור, עם חבירו או אף לבדו, בשדה או אף בעיר, ואת"ל דווקא בשדה, ילה"ס אי מהני בגינה הסמוכה לעיר. תיקו. וכן ילה"ס היכא שבדקוהו ולא נתרפא, אי הוי מום למפרע או רק מכאן ולהבא, ונ"מ אם מועלים בפדיון שלפני זמן זה). אבל אם אכל יבש ואח"כ לח של גשמים, או אפי' לח ואח"כ יבש של שלחין אינו מום, ולר"מ היינו ששהה שמונים יום.

אין מומין בלבן שבעין.

אין אדם רואה מומין לעצמו, אבל מורה הלכה לתלמידים והם מורים לו.

ת"ח שמחדש הלכה, אם אמרה קודם המעשה שומעין לו, ואם לאו אין שומעין לו.

ל"ט. מומין שבחוטם ובפה - ניקב החוטם או נפגם או נסדק, (ואם ניקבו חוטמין זה לזה הוי מום רק אם זה נראה מבחוץ), או שנפגמה שפתו החיצונה, או שנפגמו או נגממו החניכיים הקדמיות, או שנעקרו הפנימיות, והיינו מן התיומות ולפנים ותיומות עצמה כלפנים, אמנם אם נעקרו הוי מום ששוחטים עליו, ולרבי יהושע בן קפוצאי אין שוחטין אלא על החיצונות, אבל פנימיות שנעקרו הוי מום לפוסלו אבל אין שוחטין עליו, ולרבי חנינא בן אנטיגנוס מום בתיומת אף אינו פוסל.

על אלו מומין:

אלו מומין מתירים לשחוט בכור

אין שוחטין את הבכור אלא על מומין שבגלוי ואינם חוזרים, ואע"פ שאינו בטל אותו אבר ממלאכתו. ואין הטעם משום דדרשינן כלל ופרט וכלל ("כי יהיה בו מום, פסח או עוור, כל מום רע"), דא"כ ניבעי בטל ממלאכתו, אלא "כל מום רע" רבויא הוא, ומומין שבסתר אינם בכלל "מום רע" כיון שאינו מנוול, ומום עובר מסברא אין שוחטים עליו, שהרי אין פודים בהמת קדשים על מום עובר, דכתיב "ואם כל בהמה טמאה (והיינו בעלי מומין שנפדו, דטמאה ממש כבר כתיב בה פדיון במקום אחר) אשר לא יקריבו ממנה קרבן לד' " לאפוקי מום עובר שלמחר יקריבו ממנה. ואב"א ילפינן מ"פסח או עוור" למעט מום עובר.

ל"ז: נפגמה אזנו מן החסחוס (אבל מן העור לא) כדי שתתגורר בה צפורן בין בידי אדם בין בידי שמים, או שנסדקה כל שהוא בין בידי אדם בין ביד שמים, אע"פ שלא חסרה, או שניקבה (כמלוא כרשינה הנכנסת ויוצאת, והיינו הינדה, וי"א כעדשה, וקרובין דבריהם להיות שוין, אמנם לענין לפסול להקרבה אף נקב הוי מום, כדמצינו לגבי רציעה שלרבי לומדים מ"מרצע" שצריך לרצוע במתכת, ולרבי יוסי רבי יהודה לומדים מ"ולקחת" שאפשר לרצוע גם בסול או סירה או מחט או מקדח או מתב. ואמר על זה יודן ברבי שרועעים באליה, וחלקו עליו חכמים שרועעים בגובה של אוזן, ועבד עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל מום, ומבואר שגם ע"י רציעה במחט הוא נעשה בעל מום), או שיבשה (והיינו שאם ניקבה אין יוצא דם, וי"א שהיא נפרכת), הרי אלו מומין ששוחטים עליהם את הבכור.

ענייני טומאה

טומאת אהל בשדרה וגולגולת - שדרה וגולגולת שלימיים מטמאים באהל, ואם חסרו אין מטמאים, ושיעור החסרון, בשדרה לב"ש שתי חוליות ולב"ה חוליה אחת, ובגולגולת לב"ש כמלוא מקדח, ולב"ה בכדי שאם ניטל מן החי ימות, והיינו סלע. הגמ' שואלת סלע היינו כמלוא מקדח, והגמ' מתרצת דבעינן כמלוא מקדח וחיסומו, (ומכאן ראייה להנ"ל ששיעור כמלוא כרשינה היינו נכנסת ויוצאת), ורב פפא מתרץ שהכונה למקדח גדול וכרבנן (ולר"מ מקדח היינו מקדח קטן, ולא הוי מקולי ב"ש וחומרי ב"ה, דסתם סלע גדול ממלוא מקדח, וסלע נירונית כמקדח גדול).

מחוסר אבר פנימי אינו מתיר לשחוט בכור, דכתיב "פסח או עוור", וכן אינו פוסל בקדשים, דכתיב "עוורת או שבור", ורב אחדבוי בר אמי מסתפק אם מום פנימי פוסל בכור להקרבה או לא.

מום בכליות - בבביתא אחת מבואר שאם יש כליה אחת או שלש פסול, דכתיב "ואת שתי הכליות", ובבביתא אחרת מבואר שכליה אחת אינו פסול, דכתיב "יסירנה". הגמ' רצתה לומר שנחלקו אי מחוסר אבר פנימי פוסל או לא, והגמ' דוחה שלכו"ע מחוסר אבר פנימי פוסל, ונחלקו אם שייך שבהמה תולד עם כליה אחת. ולריו"ח אם נחסרה כליה לפני הקבלה הוי מום, ואם נחסרה לאחר קבלה אינו מום, כדתיבא שזבחים שנשתייר מהם כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם. אבל לאחר שחיטה לפני קבלה הוי מום, כדתיבא שהצורם אוזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול, דכתיב "ולקח מדם הפר". ואמנם בן שנה פוסל אף לאחר קבלה לפני זריקה, דכתיב "בן שנה יהיה" שיהיה בן שנה בשעת שחיטה קבלה הולכה והזייה. ושמעינן מהא ששעות פוסלות בקדשים.

ל"ט: מעוץ וכתות ונתוק וכתות - לר"י הוי מום בין בגיד בין בביצים, דמעוץ וכתות מיכווצן, ונתוק וכתות תליין. ולראב"י רק בגיד אבל בביצים לא, מפני ששייך שיתכווצו או יהיו תלויות גם בלי מעוץ וכתות ונתוק וכתות. ולרבי יוסי מעוץ וכתות אף בביצים, כיון שאין לו ביצים, אבל נתוק וכתות דווקא בגיד אבל בביצים לא כיון שיש לו ביצים.

מומים שבערוה - נפגם הזובן נתיק שהגיד חבו בו, (אבל בניטל או בנפגם הגיד לא, דהדר בריא), או שנפגמה העריה של נקיבה (בקדשים שכשרים בנקיבה), הוי מום.

מומים שבזנב - נפגם הזנב מן העצם (אבל מן הפרק לא), או שראש הזנב נקלף והעצם מגולה, או שיש בשר בין החוליות כמלוא אצבע (והיינו רבע מטפח של כל אדם), הוי מום. (וגודל אצבע נשנה לענין הנ"ל, וי"א לענין תכלת, שלב"ש נותן ד' חוטין ולב"ה ג', ומרחיקה מכנף הבגד לב"ש ד' אצבעות ולב"ה שלשה ושליש. וי"א שזה נשנה לענין מה ששינוי שבשושן הבירה (-יציע בביהמ"ק על שער מזרח) היו ב' מידות אמה, אחת יתירה על של משה חצי אצבע, ואחת יתירה על של משה עוד חצי אצבע, והיו האומנים נוטלים בקטנה ומחזירים בגדולה כדי שלא יבואו לידי מעילה, והקטנה היתה לכסף וזהב והגדולה לבנין).

מ. מום בביצים - אם אין לו ביצים או רק ביצה אחת הוי מום, ואף שתי ביצים בכיס אחד, או שני כיסים וביצה אחת הוי מום. ולרבי ישמעאל שאם יש לו ב' כיסים ודאי יש לו ב' ביצים, ואם אין לו ב' כיסים ודאי אין לו אלא ביצה אחת, ולר"ע צריך לבדוק ע"י שיושיבו על עכוזו וממעך, ואם יש שם ביצה סופה לצאת, ומעשה שמיעך ולא יצא ומצאוה דבוקה בכסלים, והתיר ר"ע, וריו"ח בן נורי אסר, אמר לו ר"ע עד מתי אתה מכלה ממנום של ישראל, אמר לו ריו"ח בן נורי עד מתי אתה מאכיל קדשים בחוץ. (ואם ביצה אחת גדולה פי שתיים מחברתה, לר"י הוי מום, ולחכמים אפי' אם השניה היא רק בפול אינו מום. מ:).

מום ברגלים - בעל ה' רגלים או שלש (וחסר או יתר ביד, אבל ברגל אף הוי טריפה, דכל יתר כנטול דמי), או שרגליו קלוטות כמו של חמור או סוס (-קלוט, ואף בעגילין ולא סדיקין), או שנשמטה ירכו (-שחול), או שאחת מהירכיים בתוך הכסל והשניה ע"ג הכסל (-כסול), או שנשתרבה ירכו (-שרוע), או שנשברה עצם ידו או רגלו (אע"פ שאינו ניכר מחמת עצמו אלא מחמת מלאכה), הוי מום. ואם נפגמה עצם ידו או רגלו הוי מום היכא שהחרון ניכר.

אילא הוסיף שגם מי שגלגל עינו עגול כשל אדם (והיינו בחלק הלבן, אבל החלק השחור הוא דומה לשל אדם, ומטעם זה אמר ר"מ שאשה שהפילה מין בהמה חיה ועוף בין טהורים בין טמאים, אם זה זכר תשב לזכר, ואם זה נקיבה תשב לנקיבה, ואם אינו ידוע תשב לזכר ולנקיבה), או שפיו דומה כשל חזיר (פרוס אע"פ שאינו עגול, ורבנן פליגי היכא ששפתו העליונה עודפת על התחתונה, אבל אם התחתונה עודפת על העליונה מודים חכמים. וכל זה כשיש שם עצם, אבל אם אין עצם אינו מום אלא באדם, דכתיב "איש איש מזרע אהרן" איש ששוה בזרעו של אהרן), או שניטל רוב המדבר שבלשונו (וי"א רוב הלשון), הוי מום, ואמרו חכמים לא שמענו מומים אלו, אך ב"ד של אחריהם הסכימו לדברי אילא.

מ: אוזן גדי כפולה הוי מום רק אם יש שם עצם.

זנב הגדי אם הוא דומה לזנב חזיר והיינו שהוא עגול אע"פ שהוא נפוח, הוי מום. או שאין לזנב הגדי אלא חוליה אחת, או בטלה שיש לו רק ב' חוליות הוי מום.

פיו או רגליו בלומות, י"מ קצרות וי"מ נפוחות, מחמת העצם הוי מום, אבל מחמת הרוח אינו מום.

יבלת בגוף אם יש בה עצם הוי מום, דכתיב "או יבלת", ואם אין בה עצם אינו מום כדתנן שבעלי התלתולין פסולים באדם וכשרים בהמה, ואם היא בעין הוי מום רק אם יש בה שער.

נפרק עצם של פיו הוי מום.

עיניו אחת גדולה כשל עגל והשניה קטנה כשל אווז הוי מום.

אזנו אחת גדולה ואחת קטנה הוי מום אם הפרש ניכר במראה, ואם הפרש ניכר רק במדידה לא הוי מום.

זנב בעגל אם אינו מגיע לערקוב שבאמצע הירך, והיינו הקשר העליון, הוי מום.

מ"א. כל המומים שהוזכרו שזה מום, היינו להתיר לשחוט בכור, או לפדות פסולי המוקדשין.

באיזה מום לא שוחטים לא במקדש ולא במדינה - בעל גרב (והיינו לח מבחוץ ומבפנים, אבל יבש מבחוץ ומבפנים הוי מום גמור, דכתיב "או גרב", ושחין דמצרים היה יבש מבפנים ולח מבחוץ, ואינו נרפא, וכן יבש אינו נרפא), בעל חזזית (דעלמא, אבל חזזית המצרית הוי מום גמור, דכתיב "או ילפת" ונקרא שמה ילפת לפי שמלפפת והולכת עד יום המיתה), זקן חולה ומזוהם (דכתיב "מן הצאן מן הבכשים מן העיזים", וקמ"ל שאף חולה דהדר בריא, ואף זקן דהיינו אורחיה, ואף מזוהם שאינו כחוש, פסולים), שנעבדה בו עבירה או שהמית אדם על פי עד אחד או על פי הבעלים (דכתיב "מן הבהמה" למעט רובע ונרבע, "מן הבקר" למעט נעבד, "מן הצאן" למעט מוקצה, "ומן הצאן" למעט נוגח. ואם יש ב' עדים בני קטלא ניהו), טומטום (במקדש לא שמוא הוא נקיבה, ובמדינה לא שמוא הוא זכר), לא הוי מום, ואין שוחטין אותם לא במקדש ולא במדינה.

מ"א: אנדרוגיניוס - לת"ק לא הוי מום, (והנקבות אינה מום מדין חריץ, כיון שהיא במקום בשר ולא במקום עצם). ולרבי ישמעאל הוי מום, (והגמ' מסתפקת אם הוא סובר שהוא בכור עם מום, או שיש גם צד שהוא נקיבה, ונ"מ אם לוקים על גיזה ועבודה, ואם צריך לתתו לכהן. והא דדרשינן מ"זכר" שנאמר בפעם השניה, להוציא טומטום ואנדרוגיניוס, אין ראייה שזה לרבי ישמעאל וזה ודאי ולכן נצרך למעטו, אלא י"ל שזה לרבנן בתראי). ולחכמים אינו בכור אלא נגזז ונעבד.

חדש- יצא לאור תמצית משנה ברורה חלק ג', ותמצית מסכתות זבחים מנחות וחולין.

כמו כן ניתן להשיג תמצית הש"ס א' (ברכות וסדר מועד). תמצית הש"ס ב' (נשים). תמצית הש"ס ג' (סדר נזיקין). (ניתן להשיג גם על כל מסכת בנפרד). וכן תמצית גפ"ת על מסכתות פסחים יבמות גיטין ב"מ וב"ב. תמצית תנ"ך, תמצית משנה ברורה חלקים א' ב', ותמצית ספרי מוסר, ותמצית ספרי חפץ חיים.

חוברות תמצית משנה ברורה חלקים א' וב' וכן החוברת החדשה על חלק ג', ימכרו בעזרת ד' בבתי הכנסיות (הפצה בלוי) מיד אחרי פורים.

נקודות מכירה בירושלים, בני ברק, מודיעין עילית, אלעד, בית שמש, אשדוד, רכסים, ועוד.

חדש- ניתן לרכוש את החוברות ולקבלם הביתה באמצעות משלוח, (בכמויות המשלוח חינם).

לפרטים - 0527692282.

נודה מאד לכל מי שיכול לסייע בכיסוי ההוצאות המרובות.

לפרטים - 052-7692282.

ניתן לתרום בעמדות- נדרים פלוס, עבור "תמצית". או בקהילות דרך בית הכנסת "אהל תורה" ברכפלד.

או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.

לפרטים והערות נא להתקשר ל- 052-7692282.

גליון זה יוצא מידי חודש כשבועיים לפני המבחן, כמו כן י"ל גם גליון סיכום חודשי על דף היומי בחלכה, וכן על "קנין חכמה".

ניתן לקבל את הגליונות בנקודות ההפצה

או במייל - A0527692282@gmail.com

כמו כן ניתן לקבל גליון שבועי על דף היומי ומ"ב וספרי מוסר, במייל - 9518470@gmail.com

נקודות הפצה ברחבי הארץ: לפרטים ולפתיחת נקודות נוספות - 052-7692282.

ירושלים- ישיבת מיר (בית שלום, ארון קלטות "ובלכתך בדרך") 0527692282.

מרכז הסת"ם" יחזקאל 1 ככר השבת. דברי חיים 12 (פלמן) 02-6259923.
רמות ג' תאודור לביא 12 (רייכמן) 052-7147249.
רמת שלמה (הרב טרוביץ) ביה"כ"נ חזו"א. מנחת יצחק 3 (טויב) 0533117762.
בית וגן- רח' משולם ראט 1 (קרפל) 02-6424736.

בני ברק- מרצבך, מלצר 24 03-5790989. מרכז הסת"ם רחוב זכריה 3. יוספי. קיבוץ גלויות 9.
מנקין, בורוכוב 3 03-5780281. קלרמן, רבי עקיבא 9. 054-8439903. כהן, יגאל אלון 27/8 054-8440406.
ציקינובסקי זוננפלד 20 03-6769572. נאה, רבי מאיר 3, רמת אהרן. 052-7144066.
רטנר סוקולוב 39 052-7662047. פקשר עזרא 33 א' מול ביכ"נ אגו"י [מוהר"ג גשטטר] 03-6746990.

מודיעין עילית- ר"ע 30/6 052-7692282. כולל עטרת שלמה. אבני נזר 30/2 (זיידל) 08-9741111.
ריטב"א 26 (רוכלין) 050-4173968. "תינוקי" רח' ריה"נ 30 הרב מפוניבז' 4 (יעקובוביץ). 052-7144090.
אהל תורה (אהבת שלום) רבי יהודה הנשיא 35. -חדש- מרומי שדה 23 (פודולסקי) 08-9791339.

ביתר- פרידמן. קניג 18 058-3207845. המגיד ממועזריטש 27 קומה ג' (שכטר) 052-7684471.

אשדוד- רובע ז' חלפתא 5/2 (וולף) 08-8642821. רובע ח', הרוות 37 (וולף) 053-3148677.

אופקים- (קריימון) החיד"א 1605/6 054-8415259. רכסים- כולל נר ישראל (כהן) 052-7183722.

בית שמש- ערבות הנחל 8/1 02-9920565. לוי. רחוב בן איש חי 71/6. 050-4120542.

יונה בן אמיתי 17 דירה 8 (גולדשטיין). 054-8499175.

אלעד- (אדלשטיין) ככולל מדרש אליהו, או ברח' בעלי התוספות 22. 052-7690972, או 03-9337827.

הר יונה- בביה"כ המרכזי, 058-3293176. פתח תקוה (ברוכים) רח' אריה בן אליעזר 26/15. 052-7107905.